

Slutrapport till Allmänna arvsfonden

**Utveckling av det frivilliga
samarbetet för
teckenspråkiga inom
överförmyndarverksamheten.
September 2007 - Mars 2010.**

Sammanfattning

Sveriges Dövas Riksförbund (SDR) har tillsammans med Riksförbundet Frivilliga Samhällsarbetare (RFS) och med stöd av Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB), Nationellt kunskapscenter för dövblindfrågor och Mo Gård Folkhögskola drivit ett tvåårigt projekt med syfte att utveckla det frivilliga samhällsarbetet inom överförmyndarverksamheten med inriktning på döva personer.

Projektets övergripande mål har varit att förbättra stödet till gode män och förvaltare så att de i sin tur ska kunna genomföra ett bra arbete och förbättra situationen för teckenspråkiga huvudmän. Projektet har syftat till att utbilda och utveckla digitala redskap för teckenspråkiga frivilliga samhällsarbetare som har uppdrag som gode män och förvaltare. Projektet har vidare syftat till att, i samarbete med landets överförmyndare, organisera frivilliga samhällsarbetare och därigenom samla erfarenheter och kunskaper för att utveckla befintliga samt nya metoder i arbetet och i stödet av de teckenspråkiga frivilliga medarbetarna.

Bakgrund

Uppdraget som god man eller förvaltare kan innehålla ett eller flera av uppdragen bevaka rätt, sörja för person och förvalta egendom. Att bevaka rätt innebär att man som frivillig arbetare måste vara väl insatt i hur det svenska samhället fungerar och vilka lagar och regler som gäller på olika områden samt vilka ersättningar olika personer med svårigheter har rätt till.

Den som har en god man eller förvaltare kallas huvudman. Huvudmännen är en heterogen grupp. Det kan handla om teckenspråkiga flyktingar, flyktingfamiljer och deras barn ungdomar, döva personer med synnedsättning, äldre dementa personer, psykiskt sjuka personer, fysiskt funktionshindrade eller personer med andra funktionshinder. Den gode mannen eller förvaltaren måste ha mycket goda kunskaper i kommunikation och teckenspråk för att kunna säkerställa huvudmannens önskemål. För vissa krävs också att man behärskar teckenspråk taktilt.

Ibland är det oklart vilka uppgifter och roller de olika aktörerna har i arbetet med huvudmännen. Huvudmän har ofta flera olika insatser t.ex. en kontaktperson i socialtjänsten, en kontaktperson i psykiatrin, en läkare, en god man, personal på särskilt boende och är dessutom beroende av kommunikation på teckenspråk. Det är därför viktigt att tydliggöra de olika aktörernas roll i uppdraget och utveckla samarbetsmetoder.

RFS grundtanke är att de frivilliga samhällsarbetarna i egna föreningar kan svara för ett allmänt stöd till varandra samt genom erfarenhets- och kunskapsutbyte ges möjlighet till utveckling i sitt uppdrag. Denna mission delas av SDR.

Organisation

SDR och RFS har haft varsin projektledare som arbetat med projektet. Till sitt stöd har de haft en styrgrupp med representanter från SDR, RFS och FSDB. Styrgruppen ansvarade för projektets övergripande verksamhet och ekonomi. Styrgruppen har träffats två gånger per år under projektets gång. I gruppen ingick Gunilla Sundblad RFS, Yvonne Modig SDR och Ann-Cecil Olsson FSDB.

Målgrupp

Projektet har haft fyra huvudmålgrupper:

- gode män och förvaltare för teckenspråkiga huvudmän
- teckenspråkiga huvudmän
- befintliga RFS-föreningar och Dövföreningar.
- landets överförmyndare samt Föreningen Sveriges Överförmyndare

Kort sammanfattning av projektet 2007 -2009

- En kommunikationsplan skapades för projektet.
- Försökte genomföra en kartläggning av antalet aktiva gode män och förvaltare med teckenspråkiga huvudmän.
- Byggde upp kontaktnät mellan RFS-föreningar, SDR-föreningar och FSDB-föreningar samt överförmyndare, kuratorer och utbildningsanordnare.
- Anordnade en konferens riktad till landets överförmyndare.
- Besökte ett antal godmansföreningar, dövföreningar och Föreningen Sveriges Överförmyndare och informerat om projektet.
- Tog fram informationsmaterial på både lättläst svenska och punktskrift.
- Tog fram ett studiematerial.
- Producerade studiematerialet som teckentolkad film för DVD och Webb.
- Genomförde tre grundutbildningar för både befintliga och blivande gode män/förvaltare, såväl hörande som teckenspråkiga döva.

Kommunikationsplan

SDR skapade en kommunikationsplan att arbeta utifrån. Genom kommunikationsplanen definierades de målgrupper projektet vill nå och vilka kanaler som var bäst lämpade för att nå dessa grupper. Här fastslogs att man i projektet kontinuerligt skulle ha kontakt med döv- och godmansföreningar och att man efter projektet skulle göra projektets resultat tillgängligt via www.godmanskap.se.

Kartläggning

Att genomföra en kartläggning av antalet aktiva gode män och förvaltare kom att bli betydligt mer problematisk än vad projektet först räknat med och konsekvenserna utav det kom att prägla hela projektår ett. Det visade sig att det inte fanns någon som helst statistik att tillgå och inte heller något sätt för projektet att skaffa fram sådan information. Landets överförmyndare journalför inte diagnoser på huvudmännen så om ingen ny god man eller förvaltare behövt tillsättas under nuvarande överförmyndarens tid i arbetet så saknas kunskap om teckenspråksdiagnosen. Flyter uppdraget på problemfritt så framkommer inte heller en hörselnedsättning i den redovisning som alla gode män och förvaltare årligen lämnar till sina respektive överförmyndare.

Samtliga överförmyndare fick en enkät tillsänd sig där de ombads ange hur många teckenspråkiga huvudmän de hade i sin kommun, men resultatet blev närmast oanvändbart då de uppgav svar som "vet ej", "mellan 0-20" etc. Projektet tvingades konstatera att det inte varit möjligt att få fram ett statistiskt underlag.

Dessa erfarenheter från projektets första år innebar att en del revideringar behövde göras i projektansökan för år två. Allmänna arvsfonden godkände dessa ändringar.

Anordnade träffar och deltagande

Endagskonferens för landets överförmyndare

Projektet planerade att arrangera två överförmyndarkonferenser, en i Göteborg och en i Stockholm. Dessvärre var intresset så pass svalt bland överförmyndarna att konferensen i Göteborg fick ställas in. Den andra ägde rum i Stockholm och bevistades endast av sju deltagare. Diskussionerna blev trots det ringa antalet deltagare givande. Det tydliggjordes att teckenspråkiga huvudmän är en tyst grupp som sällan ställer till problem för överförmyndarna. De som kom på konferensen hade alla haft problem med att hitta lämpliga gode män för teckenspråkiga huvudmän och hade således ett personligt intresse av att delta. Deras förhoppning var att få hjälp med att hitta lämpliga och teckenspråkskunniga gode män med för gruppen. Som föreläsare fanns en kvinna som själv är döv samt erfaren och uppskattad god man. Intresset för henne var mycket stort hos överförmyndarna och projektet fick med sig att försöka sprida information ut i landet om att det faktiskt är fullt möjligt att fungera bra som god man/förvaltare även om man själv är döv och att överförmyndarna borde kunna hitta en rekryteringsbas i landets dövföreningar.

Överförmyndarträffar

Projektledaren från RFS deltog i en årlig överförmyndarträff organiserad av Föreningen Sveriges Överförmyndare, FSÖ. Projektet delade ut informationsmaterial och DVD-filmer och intresset från överförmyndarna var mycket stort. På konferensen fick projektledaren också tips och råd till det kursmaterial som återstod att ta fram, samt knöt många värdefulla kontakter.

Dövas Dag och SDR:s representantskapsmöte

Projektet medverkade med föreläsningar på Dövas Dag i Piteå och Örebro, för ett 80-tal åhörare och besökare på vardera platsen. Många av åhörarna var elever från teckenspråkslinjer och tolkutbildning på folkhögskolor. Projektledaren passade på att dela ut vykort för att väcka intresse för godmanskap. Projektet fick också en inbjudan till SDR:s representantskapsmöte i Uppsala där projektledaren från SDR fick en halvtimme att föreläsa för ett 60-tal ombud och föreningsledare från hela landet. Projektet hade också där en utställning med filmvisning och delade ut information. På dessa träffar kom projektet i kontakt med erfarna teckenspråkiga gode män och fick med sig många matnyttiga tips som nu återfinns i det studiehäfte som tagits fram.

Föreningsbesök

Eftersom det visade sig svårt att få överförmyndarna att komma på konferenser arrangerade av projektet beslutades det i styrgruppen att istället låta projektledarna åka ut i ökad omfattning och träffa både godmansföreningar och överförmyndare för att sprida information om projektet och få en ökad förståelse för hur det ser ut ute i landet. Under projektets två år besöktes ett 30-tal föreningar i hela landet. Deltagarna vid dessa träffar har fått ökad förståelse för de särskilda behov som teckenspråkiga huvudmän har och insikt i vikten av kommunikation. Exempel på sådant som har diskuterats vid träffarna är hur viktigt det är att använda möjligheten till tolk i all kontakt med huvudmannen, om man inte själv som god man behärskar teckenspråk, samt att alltid bevaka huvudmannens rättighet till teckenspråkig boendemiljö och bra tolkning vid besök hos sjuk- och tandvård, myndighetskontakter etc. Även dövrealia och dövkultur har diskuterats.

Projektledarna besökte också dövföreningar i hela landet och hade föreläsningar om projektet samt diskussioner om godmanskap. Projektledarna informerade om behovet av teckenspråkskunniga gode män och förvaltare till målgruppen teckenspråkiga huvudmän. Kunskapen om godmanskap hos dövföreningarna visade sig inte vara tillfredställande.

Projektet besökte också lokala FSDB-föreningar i Stockholm och Örebro-Värmland. FSDB:s medlemmar tycks ha mer kunskap om godmanskap samt ha större egna erfarenheter, både som huvudmän och gode män. Deltagarna har fått ökad kunskap och förståelse om vad godmanskap är. Vid några föreningsbesök uppstod livliga diskussioner. Bland annat kritiserade deltagare gode män som inte kan teckenspråk vilket leder till brister i kommunikationen som lätt skapar oro och otrygghet hos teckenspråkiga huvudmän. Några deltagare rapporterade också om mycket dåliga erfarenheter av maktmissbruk hos gode män mot teckenspråkiga huvudmän. Det tydliggjordes att teckenspråkiga huvudmän p.g.a. kommunikationsproblem är en tyst grupp som saknar makt att t.ex. kunna hävda sin rättighet.

Teckenspråkskunniga kuratorer

Projektledarna har haft en del kontakter med kuratorer för teckenspråkiga döva och personer med dövblindhet samt med dövteam i olika landsting och regioner. Det framgick att på vissa håll i landet har kuratorer ett gott samarbete med överförmyndaren och arbetar aktivt med rekrytering av teckenspråkskunniga gode män.

Informationsmaterial

Vykort

Ett vykort med information om projektet och hemsidan togs fram i samarbete med Örebro konsthögskola där många deltagare själva är teckenspråkiga.

Broschyr

Då projektet konstaterat att kunskapen om innebörden av godmanskap generellt inte är tillräckligt god hos teckenspråkiga huvudmän har projektet producerat en informationsbroschyr som beskriver innebörden i uppdraget. Broschyren finns i så kallat "lättläst" format för teckenspråkiga huvudmän samt i punktskrift för personer med dövblindhet. FSDB har varit behjälpliga med att sprida båda broschyrerna.

Studiematerial

SDR och RFS har tillsammans tagit fram ett skriftligt studiematerial som tryckts i 1000 exemplar. Projektet har utvecklat och bearbetat texterna i studiematerialet efter tips och råd från bl.a. kursdeltagare från pilotkursen och övriga samverkanskurser. Materialet innehåller allmän information om bl.a. godmansuppdraget, om hur man ansöker om olika stödinsatser och om döva huvudmän och kommunikationshjälp. Studiematerialet finns efter projektets slut att beställa ifrån både SDR och RFS. Information om materialet har via utskick och affischer spridits till landets överförmyndare, RFS-föreningar, FSDB-föreningar och SDR-föreningar.

Film

Mycket resurser har satsats på att göra studiematerialet tillgängligt på teckenspråk. Detta har gjorts genom att översätta materialet till en film i ett 90-tal delar. Projektledarna på SDR arbetade fram manustexter och anlidade därefter teckenspråksaktörer för översättning från svenska till teckenspråk. Det var ett mycket omfattande arbete där videosekvenser av avstyckade manus har synkroniserats till numrerade rubriker och text till videosekvenser. Till sist blev det cirka 120 minuters videofilm.

Projektledarna har även haft kontakt med representanter från FSDB för information rörande personer med dövblindhet. Ett viktigt syfte med filmen är att visa hur teckenspråkstolk fungerar praktiskt i kommunikation, både gällande vanligt teckenspråk och taktilt teckenspråk för personer med dövblindhet. Projektledarna valde att samarbeta med SDR Tecken AB som kunde bistå med teknisk utrustning, studio och kompetens. Filmerna är brända på DVD som har spridits till överförmyndare, RFS-föreningar, dövföreningar och FSDB-föreningar. Alla filmer är också publicerade på hemsidan www.godmanskap.se.

Hemsida

Arbetet med hemsidan www.godmanskap.se visade sig svårare än vad projektet räknat med. Detta berodde på att den tekniska lösning som RFS hade inte gjorde det möjligt att visa film på det sätt som var nödvändigt för att kunna följa materialet över webben. Via RFS anlidades

till sist IT-företaget Funka Nu AB med specialisering på hemsidor med full tillgänglighet för olika målgrupper med funktionsnedsättning.

Målet är att detta ska bli en levande sida med information, utbildningsmaterial samt ett forum där såväl huvudmän som gode män och förvaltare, överförmyndare och andra intresserade ska kunna mötas för att diskutera allt rörande denna typ av uppdrag även långt efter det att projektet tar slut.

Kurser

Pilotkurs

År ett genomfördes en pilotkurs på Västanviks folkhögskola för att se om det var lyckat att utbilda både hörande och döva teckenspråkiga deltagare vid samma tillfälle. Deltagarna bestod av hörande gode män med erfarenhet av teckenspråkiga huvudmän och döva teckenspråkiga gode män samt personer som var intresserade av att bli gode män. Ett grundutbildningsmaterial testades på kursdeltagarna i gruppen och diskussionerna som uppstod var mycket givande och kom att ligga till grund för projektets vidare arbete. Det blev tydligt att det saknades ett bra material som verkligen ger insikt i gruppen teckenspråkiga huvudmäns behov och som är lätt att sprida. Att utbyta erfarenheter hörande och döva teckenspråkiga emellan visade sig mycket givande och för de hörande gode männen var det en upplevelse i sig att vistas i den teckenspråkiga folkhögskolemiljön.

Samverkanskurser

Projektet planerade tre veckoslutkurser i tre regioner. Projektet kontaktade tre folkhögskolor i Skellefteå, Mullsjö och Leksand. Tyvärr fick kursen i Skellefteå ställas in då kursen där verkade ligga fel i tiden. Några kursdeltagare från norra Sverige anslöt sig istället till kursen i Leksand.

Det blev rekordmånga anmälningar till båda kurserna men deltagarantalet var tvunget att begränsas till ett 20-tal på grund av tillgången på lokal och logi samt ur pedagogiskt syfte. Samarbetet med både Västanviks- och Mullsjö folkhögskola har varit mycket bra.

Kursprogrammet innehöll i huvudsak en grundkurs i godmanskap, juridik samt dövrealia. Det kom att bli många intressanta diskussioner och stort erfarenhetsutbyte mellan döva och hörande kursdeltagare. Kursdeltagarna hjälpte till med synpunkter på det material som senare togs fram som distanskursmaterial. Projektledarna som medverkat i kurserna har bevitnat att kurserna var mycket givande och lärorika för deltagarna. Projektet kunde konstatera att behovet av kurser om godmanskap i samverkan med folkhögskolor är stort.

Distanskurs via webb

I projektet har det även tagits fram en distanskurs för webb som ingår bland de filmer som nämns ovan. Kursen innehåller bl.a. rollspel där man får se hur en god man och hans huvudman kommunicerar med varandra. Utbildningen ger både gode män och huvudmän en tydlig bild av hur man kan kommunicera på ett bra sätt.

Några avslutande slutsatser

Projektet har gjort erfarenheten att det finns ett stort behov av att sprida kunskap om teckenspråkigas särskilda behov av kommunikation på sitt eget språk till överförmyndare, gode män och förvaltare. Projektet hoppas ha kommit en bit på väg med att matcha dessa grupper men mycket arbete återstår. RFS, SDR och FSDB ämnar fortsätta samarbetet rörande dessa frågor och via hemsidan kommer material och kunskap att kunna spridas långt efter det att projektet avslutats.

Positivt i projektarbetet har varit att teckenspråkiga huvudmän fått ökad kunskap och medvetenhet om godmanskap och rättigheter, vilket bl a har visat sig genom att teckenspråkiga huvudmän har hävdats sin rätt att få byta god man.

Projektet har konstaterat att övermyndigheter i ett flertal kommuner har ett aktivt samarbete med teckenspråkskunniga kuratorer, dövteam, dövblindteam och gode män för teckenspråkiga huvudmän, men att det ännu finns förbättringar kvar att göra för teckenspråkiga huvudmäns livssituation.

Avslutningsvis vill projektet tacka Allmänna Arvsfonden som möjliggjort arbetet och förbättrat många huvudmäns situation.

Ragnar Veer
Ordförande, SDR

Bilagor:

1. Studiematerial
2. Vykort
3. Broschyr
4. DVD med studiematerialet på teckenspråk